

film beznada, štaviše, svežina koju je sačuvao govori nam o optimističkoj zamisli njegovog tvorca. Četiri života koji se *poništavaju* (upravo to i nikako drugačije, ovde nema ni govora o dizanju ruke na sebe) paradoksalno, prizivaju duh obilja u jednom divnom oksimoronu, i u njemu su na poslednjem velikom kolektivnom kraju na neki način uključeni svi Fererijevi likovi iz prethodnih filmova. Ne sme se, naravno, zaobići ni činjenica da se radi o istim glumcima, ali je u *Velikom Zdranju* zapravo reč o tome da se svi potvrđuju u potpunosti, za razliku od prevremenih rešenja *Bračne postelje*, *Audijencije* ili pak *Zene majmun*.

Glasiue koje i danas kruže o ovom filmu pogrešno upućuju da je reč o delu napadne spektakularnosti, ali je istina sasvim drugačija i mi vidimo jedan razrađen i precizan ali i spontan film, koji još uvek ne poseduje ništa od one oporosti koju ćemo kasnije sretati (prenebregnemo li razočaravajuću farsičnost filma *Ne diraj belkinju*, 1973) u *Poslednjoj ženi*, 1976., i koja tu, još i više, otvoreno prerasta u agresivnost. *Poslednja žena* je žestok i provokativan, antifeministički film, film čiji revolt može da čudi ako se ima u vidu da je to Fererijev devetnaesti rediteljski rad, od koga je on probao da se ogradi povremenim lirskim raspoloženjima u filmu *Cao muško* (1978) u kome su po svoj prilici definitivno likovirani ne samo ljudi no i sama ideja o njihovoj interplanetarnoj superiornosti, budući da u jednoj metafori Kamijevskog tipa vlast nad civilizacijom (istina, u drugom planu) preuzimaju pacovi.

U *Pinokiu*, Kolodi piše o Melampu, vernom Pinokievom psu koji je jedini ostao uz Pinokiu u nizu nesreća koje je doživeo, nakon što su ga mnogi napustili.

„Psi žive, majmuni žive zahvaljujući svojoj animalnosti, sigurno ne zahvaljujući istoriji. Ja zaista ne vidim zašto čovek ne bi trebao da bude isto takav“, poručuje Fereri, ali, prokazujući svoje junake, on ih nikada ne napušta.

atacama pera moldovanov

gle krvavo

zgrčilo ga
i onda je sama

Zbogom — reče taksista
u retrovizor
sa osećajem čuda
u bleskanju
asfaltne prepone
lep kao ispaljen metak
kao probijanje
zvučnog zida

o da
tek tako sam te pozeleo

tek tako

krišom
mutnih usana
osuši miris
meke smole
u ogrizak asfalta
tvrd i topao svitak
između tvojih nogu

tesno je osećao
od sna
dok zgnječena jabučica
kao krasuljak
u sukrvici
tvoje kose
rascvetava mrtvooka

na vetru
prozori i vrata
se otvaraju

mljaskajući zavesom
soba požudno guta
velike presne
zalogaje vazduha

tri noći
pun mesec
to telo
koje jebem
ojednoručen

možebiti da je to ona
puna mera lepote

tako potpuno
razrogačeno
belo
na butinama
trbuhu
prsima

na dlanovima
a ni da ga
dotakneš
pomeriš

gospino čelo
gologuzi

gnezdi se

u nezgrapno
zgrčenim bragzotinama

svog detinjastog ljubavnika

Bože
kakav dan

ovo je za tebe:

milovala mu
i plakala
zato je gluva

od straha

i onda
to sunce
veliki otkucaj srca
kap bez dna
koja visi u vazduhu
sa ustima od celofana

skoro potpuna Bol

na kraju rekoh:
kaleidoskop

uhodeći svetlost
pejsaž ludaka
između kažiprsta i palca

sunce je svršavalo
sve zaglušnije
i zaglušnije

o suva slino
stidnog odricanja

ona se guši
krklja od ganuća

Atacama
Atacama

bioenergija i radiestezija

bojan jovanović

Iako se u tradicionalnoj narodnoj medicini odavno zna za bioenergetsko isceljenje, tek su masovni mediji skrenuli pažnju i šire javnosti na njenu dugo potiskivanu i već zaboravljenu moć. Nakon prvih senzacionalističkih članaka javljaju se i sve brojniji pokušaji i određeni rezultati njenog ozbiljnijeg i studioznijeg promišljanja i istraživanja. Čitav niz knjiga, tribina i emisija mogli bismo uslovno nazvati »drugim talasom« interesovanja za bioenergiju. Međutim, uprkos sve izraženijem i naučnom interesovanju, ona je još uvek fenomen na granici nauke jer postojećim naučnim metodama nije u potpunosti potvrđena i naučno definisana. Položaj graničnog bitno određuje i njeno stanje neodređenosti, zanučenosti kao osnovu i raznorodnim zloupotrebama i šarlatanstvu. Postajući predmetom ozbiljnih naučnih istraživanja koja istinu o mogućnosti natprirodnog otkriva kao zaboravljeno, alternativno znanje, bioenergija u današnjim uslovima gubi auru čudesnog i pretpostavljenu vezu sa višim moćima.

Alternativnost bioenergije u današnjim uslovima se iskazuje prvenstveno kao afirmacija jednog drugačijeg sistema pravila i metoda isceljenja vezanih za poznata, ali dominantnim shvatanjima zvanične medicine potisnutih i zaboravljenih tradicionalnih znanja i učenja. Iako je njena alternativnost uslovljena, dakle, kulturnim determinantama u kojima se ispoljava, bioenergija kao način terapije je ubrzo postala opsesija upravo te kulture, njen izazov koji je nakon prvih reakcija nepriznavanja i negiranja nastoji da asimiluje u okviru svojih postojećih medicinskih institucija. Međutim, osnovna prepreka u komuniciranju između alternativne i oficijelne medicine je u dijametralno različitim paradigmatama. Partikularističkoj, objektivističkoj i nekrofilicnoj medicini suprotstavljena je holistička, subjektivistička i vitalistička bioterapija. Zato se za razliku od oficijelne medicine zasnovane na uobičajenim kvantifikovanim kriterijumima provere kao verifikacije i legitimizacije dominantnog pristupa, alternativna bioterapijska metoda isceljenja potvrđuje efektom ličnog doživljaja. Bioterapeut najčešće pomoću senzibiliteta svojih ruku utvrđuje dijagnostiku i deluje isceljujuće na pacijenta usmeravanjem svoje energije na obolela mesta njegovog organizma. Pacijent oseća delovanje bioterapeuta kao zračenje blage toplote iz njegovih ruku, a ovaj doživlja implicira jedno iskustvo višeg reda: uspostavljanje kontakta sa kosmičkim energetskim strujanjem. Komunikacija sa ovom realnošću izvan uobičajenih prostorno-vremenskih granica se ogleda u prevazilaženju ograničenosti opipljivog »eksplicitnog poretka« i neposrednijem participiranju u, kako je formulisao Dejvid Bom, permanentni suptilni proces stvaranja i rastvaranja »implicitnog poretka« jedne sasvim druge realnosti. Subjektivno iskustvo te realnosti izraženo je u osećaju »zaustavljenog vremena« i aktualizaciji »večnog sada« koje ocrtaava onaj opšti univerzum u koji su na nivou jednog višeg oblika komunikacije povezana sva živa bića u prirodi. Bioenergetska terapija je samo jedan od oblika osvešćenog, racionalizovanog i svrsishodnog komuniciranja. Imanentna, dakle, svakom živom biću, bioenergija se javlja kao mogućnost zračenja i uticanja na druge. Bioenergetska moć je kod pojedinaca posebno izražena, pa oni ovu energiju mogu neposrednom komunikacijom rukama ili telepatski, i preneti na druge. U svakom slučaju jedan opštiji antropološki plan objedinjuje izvesne sličnosti između današnjeg kulturološkog fenomena bioenergije i njenog individualno-psihološkog načina delovanja: aktualizovana kao već zaboravljena tradicija, terapijska moć bioenergije se može razumeti kao način aktiviranja potisnutih, latentnih čovekovih mogućnosti koje su kod iscelitelja u povišenom stanju budnosti. Na bazi podsticanja ovih latentnih moći zasniva se i mogućnost daljeg samoisceljenja.

Najbolja potvrda bioenergetske uspešnosti su brojni terapijski efekti i to naročito u slučajevima u kojima je tzv. oficijelna medicina pokazala svoju nemoć. Posebna uspešnost bioenergije se ogleda i na planu njenog uticaja na zaštitne funkcije organizma: u normalnom funkcionisanju imunološkog sistema i homeostaze i sistema nespecifične rezistencije.

Međutim, iako bioenergija više nije naivna zabluda, konačno pozitivno naučno saznanje je sadašnji cilj definisanja njenih isceliteljskih mogućnosti. Prolazeći kroz vekove ideja o postojanju alternativnih realnosti neproverljivih uobičajenim materijalnim dokazima skupljala je snagu iz neposredne prakse za konačni odgovor. Zbog nemogućnosti pružanja ovakvog neposrednog dokaza i bioenergija je dobila status nadnaravne, magične, božanske sposobnosti. Dovođena u vezu sa višim entitetima, ona je smatrana darom viših sila posebnim pojedincima. Obdareni ovom sposobnošću oni su i dobijali povišen socijalni status u svojoj zajednici. Evidentnost uspešne bioenergetske terapije zasnovane na navedenim pretpostavkama postavlja, dakle, samo u nešto zaoštrenijem vidu pitanje njenog objašnjenja u kontekstu današnje nauke. Osim pomenutih pozitivnih efekata izlečenja kao glavnog dokaza mogućnosti bioenergetskog zračenja, njeno pozitivno delovanje je dokazano i posrednim putem reintegracijom molekula pepsina prethodno razorenog ultrazvukom. Dosadašnji pokušaji konstruisanja određenih mernih instrumenata, kao što je na primer sprava Slobodana Bučića, ulivaju nadu u skori pronalazak uređaja za utvrđivanje i merenje bioenergetskog zračenja.

Granični status bioenergije se ogleda, dakle, u tome što je sadašnja nemogućnost naučnog dokazivanja ujedno i nemogućnost njenog potpunog osporavanja. Izmičući potpunom razumevanju priroda bioenergije opovrgava nama do sada poznate zakone, ali se pokorava svojim i nama još nedokučivim pravilima. Ograničeni sistemom postojećih kriterijuma možemo samo pomoću poznatog govoriti o tajni. Paradoks telesnog duha zato uvek vaskrsava kada materijalnim trgovinama nastojimo ocrtati suštinu apstraktnih, viših predstava. U tom kontekstu i sagledavamo nastojanja vezana za merenje mikro-biostruje ljudskog organizma uprkos njenom nepokoravanju poznatom Omovom zakonu. U traganju za tim jedinstvenim zakonom nužno je imati u vidu raznovrsnost parcijalnih empirijskih pristupa svojstvenih svakom pojedinačnom bioterapeutu koji svoju praksu bazira na ličnom shvatanju svojih bioenergetskih sposobnosti. Fenomen koji za sada prekoračuje granice i moći našeg uma nagoveštava jednu novu nauku čije je utemeljenje i vezano za mogućnost definisanja čovekovih bioenergetskih sposobnosti. Međutim, svako novo otkriće je i ponavljanje nekih već poznatih, ali zobavljenih istina o čoveku i svetu. Ukoliko je bioenergija samo novi termin za poznati tradicijski način isceljenja koji prepoznajemo u raznim orijentalnim učenjima o prani, čakrama, akupunkturi, koja ideju o energiji dokazuju postojanjem odgovarajućih energetskih centara ljudskog tela i uspešnom terapijskom praksom, onda treba pomenuti i to da je novi duhovni otac ideje o bioenergiji i načinu njenog korišćenja u čovekovim životnim funkcijama Vilhelm Rajh. Polazeći od stava da je ravnoteža punjenja i pražnjenja bioenergijom bitna za razumevanje određenih poremećaja, Rajh je dokazao da je i stvaranje mišićnih oklopa u funkciji održavanja ove ekonomije, ali u vidu vezivanja neoslobodene energije za ovaj oklop. Hronična mišićna tenzija je neurotska posledica blokiranja vitalne energije i onemogućavanje slobodnog emocionalnog izražavanja. Nastavljajući da razvija ove Rajhove ideje, Aleksandar Loven je osnovao *bioenergetiku* kao novi psihoterapeutske pravac čiji poslenici — bioenergetičari odriču mogućnost svog poistovećivanja sa bioenergetičarima isceliteljima. Navodno, dok se u psihoterapiji nastoji da oslobodi bioenergija pacijenta, i drugi oblik prakse zasnovan je na isceliteljevom delovanju na pacijenta svojom bioenergijom. Budući da gubljenje simptoma ne znači i potpuno izlečenje, uspešnost i jednih i drugih je vezana prvenstveno za mogućnost aktiviranja samoisceliteljskih bioenergetskih potencijala samog pacijenta. U tom smislu valja istaći i to da su i izvorni Rajhovi bioenergetski principi i njegova praksa najneposrednije vezani za njegove bioenergetske sposobnosti. Loven kaže za Rajha da je imao velike tople ruke koje su, nesumnjivo, presudno pomagale u terapijskom relaksiranju stegnutih mišića i oslobađanju karakternog oklopa. Sagledavajući sve poremećaje u čoveku kao posledicu narušavanja njegove bioenergetske ravnoteže, Rajh je i uzroke potiskivanja prirodnog seksualnog ponašanja video u nemogućnosti slobodnog prepuštanja i oslobađanja biološke energije. Rajh je, dakle, prvi utemeljio pojam bioenergije, smatrajući da se u svom slobodom nevezanom vidu energija može javiti i u vidu organa. Međutim, dok je ideja o bionu — vezanoj biološkoj energiji prihvaćena i dalje razvijena u okviru bioenergetike, teorija o organu i danas postavlja pitanje svoje realnosti, naučne zasnovanosti i proverljivosti. Idejom o organu Rajh je nastojao da otkrije poreklo jedne univerzalne energije, ali je pravljenje aparata za njeno sakupljanje bio povod zabrani rada i optužbi za nenaučnost i zloupotrebu. Pokretanje sudskog postupka, spaljivanje njegovih dela, i uništavanje organa akumulatora i smrt u zatvoru tužan su epilog jedne revolucionarne ideje čije su osnovne pretpostavke i danas aktuelne upravo u kontekstu njene radiestezijske i bioenergetske prakse.

Spoznajući našu bioenergetsku moć, mi postajemo svesni i makrokosmičkog zračenja. Imanentni prirodni i celokupnog njenoj realnosti od nastanka sveta (velikog praska) do danas zračenje prati sve faze razvoja kosmosa, utičući, na izvestan način, i na stvaranje života. U evolucionom razvoju materije, bioenergetsko zračenje je postalo immanentno i samim živim bićima izloženih i negativnom prirodnom zračenju koje je ugrožavalo njihovu vitalnost. Dok se izuzev pojedinih vrsta (mačec, ose, zmije i pojedine biljke), živa bića instinktivno klone ovih geopatogenih zračenja, ljudi su njihovom detekciju razvili kako u okviru određenih shvatanja o ponašanju životinja na tim mestima koja su označavala nepogodnim, tako i u okviru poznate tradicionalne prakse *rašljarstva*. Kao i na primeru bioenergije, i ova zračenja se ne mogu efikasno otkriti do sada poznatim naučnim metodama, ali zato radiesteziisti, u narodu poznati kao *rašljari*, mogu vrlo pouzdano reagovati na njih. Svoje nesvesne reakcije, dakle, neuslovljene njihovom svesnom voljom, a najčešće izražene neprimetnim pokretima mišića ruku oni čine vidljivim korišćenjem poznatih sredstava *rašlje* ili viska. Ovim instrumentima, zahvaljujući svojim medijskim sposobnostima *rašljari* uspevaju da uspostave komunikaciju sa energetskim aspektom jednog latentnog sveta i uspešno »pročitaju« njegoa negativna zračenja. Priroda ovog zračenja kao i priroda bioenergije danas su još uvek velike naučne zagonetke, koje predstavljaju samo dva aspekta jednog jedinstvenog fenomena delovanja onih nama još uvek nepoznatih, skrivenih sila. Međutim, ovako predstavljani dominantni izvori ovih zračenja mogu imati i obrnute vrednosne predznake. Jer, kao što osim geopatološkog negativnog uticaja, zračenje okoline i pojedinih mesta mogu biti i izuzetno prijatna i lekovita, o čemu svedoči i terapijska moć banjskih elemenata — vode, blata i minerala, tako i bioenergetsko delovanje podrazumeva i određeni negativni aspekt čijim se uticajem mogu objasniti i narodna verovanja u uroke i zle oči koja su do sada bezrazložno smatrane sujeverjem. Neposredno isijavanje ove energije ostavlja po strani pitanje o mogućnosti racionalnih namera koje bi ovakvom delovanju davalo pozitivan ili negativan karakter. Bioenergiju bismo najpre doveli u vezu sa skrivenim moćima naše istinske volje bitno različite od racionalizovane snage obične volje kao rezultante naših svesnih namera i opredeljenja. Bioenergiju bismo sagledali kao silu naših integralnih mentalnih i vitalnih svojstava na kojima se i temelji realnost ekstrasezorne percepcije, telepatije, telekineze i sve ostale njima slične pojave. Ključ za razumevanje ovih fenomena leži upravo u adekvatnom naučnom definisanju bio-

nergije čija se isceliteljska sposobnost i ogleda u mogućnosti delovanja u ravni duhovnog u kojoj se najpre i dešavaju poremećaji koje zvanična medicina dijagnosticira i otklanja kao njihovu somatsku posledicu.

Zagovarati alternativni pristup znači računati na mogućnost neposrednije komunikacije sa duhom druge realnosti koja i otvara nadu i povećava verovanje u stvarne izgleda za ovakvim načinom isceljenja. U okolnostima kada ortodokсни način lečenja postaje previše skup i neefikasan za one koji su u nevolji, mogućnost drugačijeg pristupa se iskazuje kao jedna velika isceliteljska prednost. Medicina koja nam svojom moći manifestuje savremeno naučno čudotvorstvo čini nas i svojim zaviscnicima. Ona, naime, traži od nas da joj se potpuno predamo i da bezrezervno, umesto u sebe, poverujemo u njenu moć. Sa pojavom bioenergije postaje jasniji značaj verovanja u mogućnost drugačijeg pristupa vezanog za aktiviranje sopstvene istinske vitalne volje, sposobne da učine isceliteljsko čudo. Metafora bogočoveka, boga koji je silaskom među ljude dobio ljudski lik, govori o božanskom u nama i mogućnosti razbuktavanja te zapretene božanske iskre. Vera kao alternativna nauca upravo je naučno potvrđena kroz mogućnost iskrenog voljnog delovanja na sebe i presudnog uticaja na proces samoizlečenja. Danas i nauka i medicina ne osporavaju mogućnost ozdravljenja jednostavnim stavljanjem ruke na čelo bolesnog. Smatrajući da je čudo čin koji prevazilazi prirodnu moć upotrebljenih sredstava, Paskal ističe da između njih i zakona prirode ne postoji protivrećenost, jer je i sama postojanost zakona jedno stalno čudo. Čuda su posebno moćna u slamanju neverničke skepse, ubeđivanju pojedinaca i zadobijanju njihovog poverenja. Njima se konačno potvrđuje doktrina koja time i stiče naklonost najširih masa. Povećana neizvesnost i opasnost donosi i veću mogućnost izlaza, intenzivira veru u nemogućie i dokazuje ga čudom. Bioterapeuti su postali današnji čudotvorci. Njihov broj raste iz dana u dan. Stepem krize i neizvesnosti sigurno »radi« na stimulisanju naših latentnih bioenergetskih moći. Samo dno krize iskazuje trenutak u kome će svako biti svoj sopstveni iscelitelj, dodirujući dno bićemo na samom vrhu koji čini izlišnim nadanje i iščekivanje neke druge i drukčije pomoći.

kuhinjski sat

obren markov

PUT NJ'

Dada je sasvim pogrešila nebo kao da je pas sanjao da je pas

*(uz smrt Meskaline)
Dada sve češće ne ume da se vrati drveće je, kaže, videla jasno*

*(koja je bila Kiklop)
kao prvo i poslednje od prelaznog mora ranac i bicikl, čeka ih put*

(koja je prva videla nove boje)

♦♦

Ovako, venčana sa šest čvorova, pretvorice: sve u sebe, i sebe, u sve. Mene, ne plašim se, okružuje istina. Jedinstvo adepta šire se, u nama. Znamo što je igra, šta sunce, i put u noćas. To traje.

Od mahovine pristizu oblaci, netamjanisani, neprovereni, nebili umeškani kao jastuci. Kao i uvek kada ih zaziva godina, svaki put sve kasnije, za pogled dvoroga. A tebi je lako da se optužiš: kada niko ne pita stariji svet, ne proveravaju tvoje dane, i ubijaju, a ti nosiš, pravi put da se u njima ugnjezdíš. Kao drveni, kunjihnski sat.

REČI OD MENJANJA

Prodajem ljutito od retkih trava i krug od sto devedeset strana tačno polovinu što je kupovala rukama, malo iznad očiju, rukama, govornjivih lutaka mana treću petinu, najstariju

koju znate kao slučajnost trolova

Tâ barem znamo da posle plašta nema reči da nazovu i tvrdih stvari tek pranog rublja i od krčmi vrata

